

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI INTERNET MENYU MATNLARIDA MILLIY-MADANIY BIRLIKLARNING IFODALANISHI

Do'sqobilova Kamola Botir qizi

*Qarshi tuman 69-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabning ingliz tili fani
o'qituvchisi,*

dusqobilovakamola494@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyularida matnlarda milliy-madaniy birliklarning ifodalanish xususiyatlari lingvokulturologik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda milliy taom nomlari, gastronomik atamalar, urf-odatlar va xalqning madaniy qadriyatlarini ifodalovchi til birliklarining menyularidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, palov, norin, sumalak, fish and chips va Sunday roast kabi taom nomlari orqali milliy gastronomik an'analarning til vositasida namoyon bo'lishi ko'rib chiqiladi. Ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyularida madaniy mazmunni ifodalash, milliy koloritni saqlash hamda xorijiy auditoriyaga tushunarli axborot taqdim etish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqot natijalari internet menyularining milliy-madaniy xususiyatlarini qiyosiy o'rganish va gastronomik diskursni lingvokulturologik nuqtayi nazardan tavsiflashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: internet menyulari, milliy-madaniy birliklar, lingvokulturologiya, gastronomik diskurs, milliy taom nomlari, madaniy konsept, milliy kolorit, ingliz tili, o'zbek tili.

Аннотация. В тезисе анализируются особенности выражения национально-культурных единиц в текстах интернет-меню на английском и узбекском языках с лингвокультурологической точки зрения.

Рассматриваются национальные названия блюд, гастрономическая терминология, обычаи и языковые единицы, отражающие культурные ценности народа. На примере таких названий, как плов, норин, сумалак, fish and chips и Sunday roast, исследуется языковое выражение национальных гастрономических традиций. Особое внимание уделяется передаче культурного содержания в текстах интернет-меню, сохранению национального колорита и обеспечению понятности информации для иноязычной аудитории. Результаты исследования могут быть использованы при сопоставительном изучении национально-культурных особенностей интернет-меню и анализе гастрономического дискурса.

Ключевые слова: интернет-меню, национально-культурные единицы, лингвокультурология, гастрономический дискурс, названия национальных блюд, культурный концепт, национальный колорит, английский язык, узбекский язык.

Abstract. This thesis examines the ways in which national and cultural units are expressed in online menu texts in English and Uzbek from a linguocultural perspective. It focuses on traditional dish names, gastronomic terminology, customs, and linguistic units that reflect the cultural values and traditions of a nation. Examples such as plov, norin, sumalak, fish and chips, and Sunday roast are considered to illustrate how national gastronomic traditions are represented through language. Particular attention is paid to the expression of cultural meanings in online menus, the preservation of national identity, and the provision of clear and accessible information for international audiences. The findings contribute to the comparative study of national and cultural features in online menu texts and the linguocultural analysis of gastronomic discourse.

Keywords: online menu, national and cultural units, linguoculturology, gastronomic discourse, traditional dish names, cultural concepts, national identity, English language, Uzbek language.

KIRISH

Globalashuv va raqamli kommunikatsiya vositalarining jadal rivojlanishi natijasida turli xalqlarning milliy-madaniy qadriyatlarini xalqaro miqyosda namoyon etish imkoniyatlari kengayib bormoqda. Ayniqsa, internet orqali xizmat ko'rsatish, elektron savdo va gastronomik platformalarning rivojlanishi milliy taomlar hamda ular bilan bog'liq madaniy tushunchalarning raqamli makonda ifodalanishiga zamin yaratmoqda. Bunday sharoitda internet menyu matnlari nafaqat taomlar haqida axborot beruvchi vosita, balki muayyan xalqning turmush tarzi, urf-odatlar, tarixiy tajribasi va gastronomik an'analarini aks ettiruvchi muhim lingvistik manba sifatida ham namoyon bo'ladi. Ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarini o'zaro qiyosiy o'rganish milliy-madaniy birliklarning til vositasida ifodalanish xususiyatlarini aniqlashda alohida ahamiyatga ega. Jumladan, o'zbek tilidagi palov, norin, sumalak kabi taom nomlari xalqning milliy oshxona an'analari va madaniy qadriyatlari bilan uzviy bog'liq. Ingliz tilidagi fish and chips, Sunday roast kabi nomlar esa ingliz gastronomik madaniyatining o'ziga xos jihatlarini ifodalaydi. Ushbu birliklar o'zida nafaqat muayyan taom haqidagi axborotni, balki xalqning tarixiy-madaniy tajribasi, ijtimoiy hayoti va milliy o'zligini ham mujassamlashtiradi. Internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklarning ifodalanishi til, madaniyat va kommunikatsiya o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish nuqtayi nazaridan dolzarbdir. Chunki ayrim taom nomlari boshqa tillarda to'liq muqobilga ega bo'lmasligi mumkin. Bunday holatlarda milliy taom nomini asl shaklda saqlash, unga qisqacha izoh berish yoki tavsifiy ifodalardan foydalanish orqali madaniy mazmunni yetkazish imkoniyati yuzaga keladi. Shu bilan birga, internet menyu matnlarining qisqa, tushunarli va iste'molchi ehtiyojlariga mos bo'lishi talab etiladi. Demak, mazkur matnlarda milliy koloritni saqlash va axborotning tushunarligini ta'minlash o'zaro bog'liq vazifalar hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklarning ifodalanish xususiyatlarini aniqlash, ularning

lingvokulturologik mazmunini ochib berish hamda ikki tilda namoyon bo'ladigan o'xshash va farqli jihatlarni tavsiflashdan iborat. Tadqiqotning asosiy vazifalari milliy-madaniy birliklar tushunchasining nazariy asoslarini yoritish, ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyularida uchraydigan gastronomik birliklarni tasniflash, milliy taom nomlarining madaniy mazmunini tahlil qilish hamda ularning xalqning urf-odatlarini va qadriyatlarini ifodalashdagi o'rnini aniqlashdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlari, tadqiqot predmeti sifatida esa ushbu matnlarda qo'llanadigan milliy-madaniy birliklarning lingvistik va lingvokulturologik xususiyatlari belgilandi. Tadqiqot jarayonida tavsifiy, qiyosiy-taqqoslash, kontekstual va lingvokulturologik tahlil usullaridan foydalanish nazarda tutiladi. Tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, uning natijalari internet menyu matnlarini milliy-madaniy jihatdan tahlil qilish, gastronomik terminologiyani o'rganish va milliy taomlar haqidagi axborotni xalqaro auditoriyaga tushunarli tarzda yetkazish masalalarini yoritishga xizmat qiladi. Shuningdek, mazkur yondashuv ingliz va o'zbek tillaridagi gastronomik diskursning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash hamda madaniyatlararo muloqotda til birliklarining ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

ASOSIY QISM

Milliy-madaniy birliklar muayyan xalqning tarixi, urf-odatlarini, qadriyatlarini, turmush tarzi va dunyoqarashini aks ettiruvchi til birliklari hisoblanadi. Ular tilning nafaqat axborot uzatish, balki madaniy tajribani saqlash va avloddan avlodga yetkazish vazifasini ham namoyon etadi. Internet menyu matnlarida bunday birliklar, asosan, milliy taom nomlari, oziq-ovqat mahsulotlari, tayyorlash usullari, an'anaviy marosimlar va gastronomik tushunchalar orqali ifodalanadi. Shu jihatdan internet menyulari gastronomik diskursning muhim ko'rinishi bo'lib, unda til va madaniyat o'zaro uzviy aloqada namoyon bo'ladi. Ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklar

o'ziga xos xususiyatlarga ega. O'zbek gastronomik madaniyatida palov, norin, sumalak, manti va shurva kabi taom nomlari milliy oshxona an'analar bilan bog'liq bo'lsa, ingliz gastronomik madaniyatida fish and chips, Sunday roast, English breakfast kabi nomlar muayyan taom tayyorlash va iste'mol qilish an'alarini ifodalaydi. Mazkur birliklarning mazmuni faqat taomning tarkibi bilan cheklanmay, xalqning kundalik hayoti, ijtimoiy munosabatlari va tarixiy tajribasi haqida ham tasavvur hosil qiladi.

1-jadval.

**Ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarida milliy-madaniy
birliklarning ifodalanishi**

Til	Milliy-madaniy birlik	Madaniy mazmuni
O'zbek tili	Palov (plov)	Milliy oshxona an'analar va jamoaviy dasturxon madaniyati
O'zbek tili	Sumalak (sumalak)	Navro'z bayrami, hamjihatlik va an'anaviy marosimlar
O'zbek tili	Norin (norin)	Hududiy gastronomik an'analar va milliy taom tayyorlash usullari
Ingliz tili	Fish and chips	An'anaviy ingliz taom madaniyati

Ingliz tili	Sunday roast	Yakshanba kuni oilaviy ovqatlanish an'anasi
Ingliz tili	English breakfast	An'anaviy ingliz nonushtasi va ovqatlanish odatlari

Jadvaldagi misollar milliy taom nomlarining madaniy mazmunni ifodalash imkoniyatlarini ko'rsatadi. Masalan, sumalak nomi o'zbek madaniyatida Navro'z bayrami va jamoaviy tayyorgarlik an'analari bilan bog'liq. Shu sababli uning internet menyusida faqat taom nomi sifatida berilishi ayrim xorijiy iste'molchilar uchun yetarli ma'lumot bermasligi mumkin. Bunday vaziyatda taomning Navro'z bilan aloqasini qisqacha izohlash uning madaniy mazmunini yanada to'liqroq anglashga yordam beradi. Xuddi shuningdek, Sunday roast birikmasi oddiy taom nomidan tashqari, ingliz madaniyatidagi yakshanba kuni oilaviy ovqatlanish an'anasini ham anglatishi mumkin. Internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklarni ifodalashda taom nomini asl shaklda saqlash, tavsifiy izoh berish va madaniy kontekstni tushuntirish kabi usullardan foydalanish mumkin. Asl nomni saqlash taomning milliy o'ziga xosligini namoyon etsa, tavsifiy izoh iste'molchiga uning tarkibi va tayyorlanish usuli haqida ma'lumot beradi. Madaniy izoh esa taomning muayyan urf-odat yoki bayram bilan bog'liqligini tushuntirishga xizmat qiladi. Milliy-madaniy birliklarning internet menyularida ifodalanishi ularning hududiy xususiyatlari bilan ham bog'liq. O'zbek milliy oshxonasida ayrim taomlar muayyan hududlar bilan chambarchas aloqador bo'lib, ularning nomi va tayyorlanish usuli mahalliy an'analarni aks ettiradi. Ingliz gastronomik diskursida ham an'anaviy taom nomlari tarixiy va hududiy madaniyat bilan bog'lanishi mumkin. Shu sababli internet menyu matnlarini tahlil qilishda nafaqat taom nomining lug'aviy ma'nosi, balki uning madaniy konteksti va iste'molchi uchun anglatadigan mazmunini ham hisobga olish lozim. Shuningdek, internet menyu matnlarining

raqamli muhitda joylashtirilishi ularning ixcham, aniq va oson tushunilishini talab etadi. Juda qisqa tavsif milliy taomning madaniy mazmunini to'liq ochib bermasligi, haddan tashqari uzun izoh esa menyuning amaliy qulayligini pasaytirishi mumkin. Shu bois milliy-madaniy birliklarni ifodalashda taom nomini saqlash, uning asosiy tarkibiy xususiyatlarini ko'rsatish va zarur bo'lgandagina madaniy izoh kiritish maqsadga muvofiqdir. Umuman olganda, ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklar gastronomik terminlar, an'anaviy taom nomlari va madaniy mazmunni ifodalovchi izohlar orqali namoyon bo'ladi. Ularni qiyosiy o'rganish ikki xalqning gastronomik merosidagi o'xshash va farqli jihatlarni aniqlash, milliy o'ziga xoslikning til vositasida ifodalanishini tushuntirish hamda raqamli gastronomik diskursning lingvokulturologik xususiyatlarini ochib berishga imkon yaratadi.

XULOSA

Ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklarning ifodalanishi til va madaniyat o'rtasidagi uzviy aloqani namoyon etuvchi muhim lingvistik hodisa hisoblanadi. Internet menyulari nafaqat taomlar haqida ma'lumot beruvchi vosita, balki xalqning milliy qadriyatlari, urf-odatlar, tarixiy tajribasi va gastronomik an'alarini aks ettiruvchi raqamli kommunikatsiya shakli sifatida ham ahamiyatga ega.

Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

Birinchidan, ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklar, asosan, an'anaviy taom nomlari, ularning tayyorlanish usullari va muayyan madaniy an'alar bilan bog'liq tushunchalar orqali ifodalanadi. Palov, norin va sumalak kabi o'zbek taomlari milliy gastronomik merosni aks ettirsa, fish and chips va Sunday roast kabi ingliz taom nomlari ingliz oshxonasining o'ziga xos jihatlari namoyon etadi.

Ikkinchidan, milliy taom nomlarining mazmuni faqat oziq-ovqat mahsulotini anglatish bilan cheklanmaydi. Ayrim birliklar xalqning urf-odatlarini, bayramlari va jamoaviy qadriyatlari bilan bog'liq madaniy ma'nolarni ham o'zida mujassamlashtiradi. Shu sababli ularni tahlil qilishda lingvistik xususiyatlar bilan bir qatorda madaniy kontekstni ham hisobga olish zarur.

Uchinchidan, internet menyu matnlarida milliy-madaniy mazmunni to'g'ri ifodalash uchun taomning asl nomini saqlash, tavsifiy izoh berish va zarur hollarda uning madaniy ahamiyatini tushuntirish kabi usullardan foydalanish maqsadga muvofiq. Bu yondashuv milliy koloritni saqlash va xorijiy auditoriya uchun axborotning tushunarligini ta'minlashga yordam beradi.

To'rtinchidan, ingliz va o'zbek tillaridagi internet menyularini qiyosiy o'rganish gastronomik diskursning umumiy va o'ziga xos jihatlarini aniqlash imkonini beradi. Bunda taom nomlarining milliy xususiyatlari, madaniy mazmuni va iste'molchiga taqdim etilish shakli muhim tahlil mezonlari hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, internet menyu matnlarida milliy-madaniy birliklarning ifodalanishini lingvokulturologik jihatdan o'rganish milliy gastronomik merosni saqlash, uni xalqaro miqyosda targ'ib qilish va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur yo'nalishdagi keyingi tadqiqotlarda ingliz va o'zbek tillaridagi real internet menyu matnlarini korpus asosida qiyosiy tahlil qilish, milliy-madaniy birliklarning qo'llanish xususiyatlarini aniqlash hamda ularning turli auditoriyalar tomonidan anglanishini o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan istiqbolli hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kramersch C. Language and Culture. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 134 p.

2. Wierzbicka A. Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. – New York: Oxford University Press, 1997. – 328 p.
3. Newmark P. A Textbook of Translation. – London; New York: Prentice Hall, 1988. – 292 p.
4. Chau A. Y. Culinary Subjectification: The Translated World of Menus and Orders // HAU: Journal of Ethnographic Theory. – 2014. – Vol. 4, No. 2. – P. 141–160. – DOI: <https://doi.org/10.14318/hau4.2.007>.
5. Amenador K. B., Wang Z. The Translation of Culture-Specific Items (CSIs) in Chinese-English Food Menu Corpus: A Study of Strategies and Factors // SAGE Open. – 2022. – Vol. 12, No. 2. – DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440221096649>.
6. Sapir E. Language: An Introduction to the Study of Speech. – New York: Harcourt, Brace and Company, 1921.
7. Halliday M. A. K. Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning. – London: Edward Arnold, 1978.
8. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. – London; New York: Routledge, 2018.